

QOVOQDOSH EGIN PATISSONDA UCHRAYDIGAN KASALLIKLAR

Xudoyberdiyev Sardorbek Umidjon o'g'li (1-bosqich talabasi)

Agrokimyo va agrotuproqshunoslik ta'lim yo'nalishi

Tel. +99-893-858-29-27

Sardorxudoyberdiyev103@gmail.com

Chorshanbiyev Jamshid Shoyimqul o'gli (1-bosqich talabasi)

O'simliklar karantini va himoyasi ta'lim yo'nalishi

Tel. +99-891-510-54-01

Jamshidchorshanbiyev434@gmail.com

Ilmiy rahbar: Kenjayeva T.R. (Ilmiy tadqiqotchi)

Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion

rivojlanish instituti

Annotatsiya. O'simliklarda turli sabablar bilan kasallik qo'zg'atuvchilar hamda noqulay tashqi sharoit ta'sirida turli kasalliklar kelib chiqishi kuzatilgan. Bular o'simliklar organizmida kechadigan fiziologik jarayonlar (fotosintez, nafas olish, o'stiruvchi moddalar harakati) ning funksiyasi buzilishiga, o'simlikning butunlay nobud bo'lishi yoki ba'zi organlarning zararlanishga olib kelishi mumkin. O'simliklar kasallikka uchrasha unga salbiy ta'sir etadi. ka uchrasha unga salbiy ta'sir etadi. Ya'ni hosilni kamaytirib, sifatini buzadi. Masalan: antraknoz, fusarioz va boshqa kasallik qo'zg'atuvchilarining tuproqda uzoq yashashini hisobga olgan holda qovoqdosh ekinlarini dastlabki joyiga eng kamida 4-5 yildan keyin ekishga ruxsat etiladi. Almashlab ekishda dala maydonlarini shunday taqsimlash kerakki, joriy yildagi qovoqdosh ekinlar avvalgi yilgi maydon bilan yonma-yon joylashib qolmasligi kerak. Urug'lar faqatgina sog'lom maydonlar va zararlanmagan mevalardan olinadi.

Abstract. Various diseases have been observed in plants under the influence of pathogens and unfavorable external conditions for various reasons. These can lead to dysfunction of physiological processes (photosynthesis, respiration, movement of growing substances), complete death of the plant, or damage to some organs. Plants have a negative effect on the disease. it will have a negative effect on him. That is,

it reduces the yield and spoils its quality. For example: taking into account the long survival of anthracnose, fusarium and other pathogens in the soil, it is allowed to plant pumpkin crops in the original place after at least 4-5 years. During crop rotation, it is necessary to distribute the field areas in such a way that the pumpkin crops of the current year should not be located side by side with the area of the previous year. Seeds are obtained only from healthy fields and undamaged fruits.

Kalit so'zlar. Oq chirish, kulrang chirish, zaytun dog'i, bodring mozaikasi, qovoq mozaikasi, ildiz chirish kasalliklari, fuzarioz so'lish.

Key words. White rot, gray rot, olive spot, cucumber mosaic, pumpkin mosaic, root rot diseases, fusarium wilt.

Oq chirish o'simlik poyasiga, bargiga va mevalariga ta'sir qiladi. Kasal mevalar yumshab shilamshiq paydo qiladi. Kasallik salqin ob- havoda o'simliklarda qaqinlashadi. Himoyalangan yerlarda sovuq suv bilan sug'orilganda kuchli tarqaladi. Qo'zg'atuvchilar tuproqda qishlaydi. Nazorat choralari : o'simlikning ta'sirlangan qismlarini olib tashlash va yo'q qilish, kasallikning asosiy o'choqlarini ohak yoki maydalangan ko'mir bilan changlatish tavsiya etiladi.

Kulrang chirish. Bu yosh o'simliklarda namoyon bo'ladi. Ular avval suvga aylanadi, so'ng kulrang qoplama hosil qiladi. Kasallik plyonkada xavfli hisoblanadi. Ochiq maydonda uzoq muddatli salqin yomg'irli, bulutli ob- havo paytida kuchayadi.

Zaytun dog'i. Kasallikning dastlabki belgilari mevalarda mayda suvli dog'lar ko'rinishida paydo bo'lib, ular tezda diametri 4-5 mm gacha kattalashadi. Havoda namlik yuqori bo'lganda o'simlikni kulrang- baxmal rang zaytun gullariga o'xshash dog'lar o'rab oladi.

Fuzarioz so'lish. Kasallangan katta yoshli o'simliklar yaxshi rivojlanmaydi, ko'pincha so'liydi va so'ngra nobud bo'ladi. Poya va ildizi kesib ko'rilganda o'tkazuvchi naylarning qorayganligi kuzatiladi. Ba'zan sog'lom bo'lib ko'rilgan o'simliklar kechasi nobud bo'ladi. Zamburug' qovoqdoshlar qayta-qayta ekilaveradigan tuproqlarda to'planib saprofit hayot kechiradi. Patogenning mitseliysi ildiz tukchalari yoki uning shikastlangan joyi orqali kiradi va o'simlikni zararlaydi. Kasallikning rivojlanishiga tuproqning past harorati (16-18) va past namlik imkon beradi. Patogen tuproqda sklerotsial hosilalar va xlamidospora shaklida saqlanadi. Ildiz chirish kasalligi hamma joyda tarqalgan.

Bodring mozaikasi. U yashil – sariq rangli mozaikali dog‘lar shaklida yosh barglarda paydo bo‘ladi. Kasallik o‘rib borishi bilan barglarning burishib qolishi kuzatiladi va mayda tuberkleyin shakllanishi, ular ustida tomirlar o‘rtasida bo‘rtib chiqib, barg yuzasiga goftirofka qilingan ko‘rinish beradi. Shundan

1-rasm. Bodring mozaikasi

2-rasm. Qovoq mozaikasi

so‘ng, barglarning deformatsiyasi va jingalakligi bilan birga aniq sariq yoki yashil nuqta paydo bo‘ladi.

Qovoq mozaikasi. Shuningdek, barglarning rangini sariq- yashil ranggacha yoritadi. Dastlab tomirlar uchlari barg o‘shidan orqada qolishnatijasida barg qirrali bo‘ylab ajralib turadi. Keyin jingalak paydo bo‘ladi. Barg pulpasi va eng ingichka tomirlar tushadi., ular bo‘ylab faqat qalin pulpa qoldirib , ular bo‘ylab burklar pulpasining tor ipi bor.

Ildiz chirish kasalligi. Eng ko‘p tarqalgan kasallik. Avvalo bu eski barglarda ta‘sir qiladi, asta- sekin yosh barglarga o‘tadi. Dog‘ shaklida oq dog‘lar paydo bo‘ladi. Kasallikning kuchli tarqalishi bilan dog‘lar birlashib, nafaqat barglarda balki jarohatlaydi, ham qattiq oq gul hosil qiladi. Kasallikning qo‘zg‘atuvchisi pushti qo‘ziqorin hisoblanadi. Kasallangan barglarning yuqori qismida dumaloq yoki burchak shaklidagi sarg‘ish- yashil dog‘lar paydo bo‘ladi. Kasallikning rivojlanishi tez-tez namlik ko‘payishi bilan zo‘rayadi. Kasallikning asosiy birlamchi manbai tuproq bo‘lib u yerda patogen sifatida uzoq yillar saqlanib qoladi. Ildiz chirish kasalligi hamma joyda tarqalgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bo‘riyev X.Ch, Zuyev V.I., Qodirxo‘jayev O.Q., Muhamedov M.M. «Ochiq joyda sabzavot ekinlari yetishtirishning progressiv texnologiyalari» (darslik) O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi DIN. Toshkent 2002y.
2. Zuyev V.I, Umarov A.A., Qodirxo‘jaev O.Q.- «Intensivnaya texnologiya vozdelovaniya ovoshe-baxchevix kultur i kartofelya » (o‘quv qo‘llanma). Toshkent, «Mehnat», 1987.

3. Leunov I.I., Bakulev L.S. va boshqalar. «Yedinaya sistema perspektivnix texnologiy proizvodstva ovoshnix kultur v otkritom grunte» (tavsiyanoma). Moskva «Agropromizdat», 1989.
4. Esanov I., Toshxo'jaeva. «Kartoshka yetishtirishning intensiv texnologiyasi». Toshkent «Mehnat», 1989.
5. «Asosiy qishloq xo'jalik ekinlarini yetishtirish bo'yicha namunaviy texnologik kartalar 2000-2005 yy. II- qism». O'zb. Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi. Toshkent, 2000.